

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΉΘΗ ΚΑΙ ΈΘΙΜΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΣΙΠΥΛΟΥ

ΒΑΓΙΑ ΙΩΑΝΝΑ ΖΟΓΓΟΥ Α2

Η Μαγνησία του Σιπύλου ιδρύθηκε ως αποικία των Μαγνήτων της Θεσσαλίας κατά τον Α΄ Αποικισμό και μεταξύ των ετών 950 – 800 π. Χ.

Η πόλη ονομαζόταν Μαγνησία αλλά και Μαγνησία της Σιπύλου για να διακρίνεται από τη Μαγνησία του Μαιάνδρου που βρισκόταν σε σχετικά μικρή απόσταση προς τα νότια.

Στη Μαγνησία τον 2ο αιώνα π.Χ. έγινε μία από τις σημαντικότερες μάζες της αρχαιότητας της οποίας συνέπεια ήταν να υποταχθεί η περιοχή της Μικράς Ασίας στη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία.

Είναι κτισμένη στις βόρειες υπώρειες του Όρους Σιπύλου και στην αριστερή όχθη του Έρμου ποταμού, στα όρια των περιοχών Ιωνίας, Λυδίας, Αιολίδας. Κατά τη μυθολογία, οι Αμαζόνες έλαβαν σπουδαίο μέρος στην ίδρυσή της, γεγονός που φανερώνει τη γενναιότητα και την δυναμικότητα που επέδειξαν οι γυναίκες της Μαγνησίας στη συγκρότησή της σ' εκείνη την, επικίνδυνα, απομακρυσμένη περιοχή. Η Μαγνησία συνδέεται με τον αρχαίο ελληνικό μύθο της Νιόβης, θυγατέρας του Βασιλιά της πόλης Ταντάλου και της Βασίλισσας Θήβας. Πρώτη χιλιετία π.Χ. είδε την

εμφάνιση στην περιοχή των « Φρυγίων » και των « Μακεωνίων », των οποίων οι λογαριασμοί εξακολουθούν να αναμειγνύονται με μύθους, και τελικά με τους Λυδούς .Τέτοιες ημι-θρυλικές προσωπικότητες όπως ο τοπικός ηγέτης Τάνταλος , ο γιος του Πέλοπας , η κόρη του Νιόβη, η αποχώρηση ενός μεγάλου μέρους του πληθυσμού της περιοχής από τις ακτές τους για να βρουν, σύμφωνα με έναν απολογισμό, τον μελλοντικό ετρουσκικό πολιτισμό στην σημερινή Ιταλία, όλα βρίσκονται γύρω από το Όρος Σίπυλος, όπου ίσως εντοπίστηκε ο πρώτος αστικός οικισμός και χρονολογείται από την περίοδο πριν από την εμφάνιση της δυναστείας των Λυδών Mermnad .

Στο βουνό ξεχωρίζει ένα λαξευμένο άγαλμα της θεάς Κυβέλης, της οποίας η λατρεία ήταν διαδεδομένη στην περιοχή. Το άγαλμα χρονολογείται στο τέλος της 2ης χιλιετίας π.

Το βουνό συνδέεται επίσης με τον μυθικό βασιλιά της Φρυγίας, τον Τάνταλο. Σύμφωνα με τον Πλίνιο τον Πρεσβύτερο υπήρχε στην περιοχή πόλη με το όνομα Τανταλίσ.

Η Μαγνησία κατά την Αρχαιότητα είχε Βουλή, Γερουσία, πέντε Άρχοντες, Στρατηγούς, Ταμιά, Γυμνασίαρχο και Αρχηγούς φυλών.

Σύντομα περιήλθε στην δικαιοδοσία του Κροίσου και μετά την ήττα του από τους Πέρσες υποδουλώθηκε σ' αυτούς. Έλαβε μέρος στην Ιωνική Επανάσταση το 499 π. Χ. κατά των Περσών αλλά μετά την καταστολή της υπέστη χειρότερο περσικό ζυγό και, τελικά, περίμενε την απελευθέρωσή της από τον Μ. Αλέξανδρο, ο οποίος εγκατέστησε στην πόλη και Μακεδόνες απομάχους.

Η Μαγνησία αργότερα αποτέλεσε μέρος του κράτους του Σελεύκου. Μετά τη φονικότατη μάχη που δόθηκε κοντά στην πόλη το 196 π. Χ., μεταξύ του Αντίοχου Μεγάλου και των Ρωμαίων Λ. Κορνηλίου Σκιπίωνος και Π. Κορνηλίου του Αφρικανού, έγινε ρωμαϊκή επαρχία.

Το 17 μ. Χ. καταστράφηκε από σεισμό και κατέστη μία από τις πρώτες πόλεις της Ασίας μετά την ανοικοδόμηση της από τον Ρωμαίο αυτοκράτορα Τιβέριο.

Κατά τους Χριστιανικούς χρόνους ονομαζόταν Μαγνησιούπολις και αποτελούσε έδρα Επισκόπου.

Κατά τη Φραγκοκρατία και λόγω της οχυρής και στρατηγικής θέσεώς της ο Βυζαντινός Ιωάννης Δούκας ο Βατάτζης την χρησιμοποίησε ως ορμητήριο για να επανακτήσει από τους Φράγκους εδάφη. Αυτοί όμως εξανάγκασαν τους κατοίκους της να εγκαταλείψουν την πόλη τους.

Αργότερα, το 1313, την κατάλαβαν οι Σελτζούκοι Τούρκοι και το 1398 οι Οθωμανοί, οι οποίοι εξανάγκασαν, και πάλι, σε εκπατρισμό όσους από τους κατοίκους διέφυγαν τις σφαγές. Στη συνέχεια πέρασε απ' εκεί ο Ταμερλάνος.

Τη Μαγνησία χρησιμοποιούσαν ως θέρετρο οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες και ευγενείς. Εκεί διέμεναν, εναλλάξ με την Προύσα, οι Τούρκοι Σουλτάνοι λόγω του κλίματος και του μαγευτικού τοπίου της, ενώ αποτελούσε την έδρα και κατοικία του Διαδόχου του Οθωμανικού Θρόνου.

<https://www.prlogos.gr/%CE%BC%CE%B1%CE%B3%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CE%BC-%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CE%B3%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CE%B5%CE%BD-%CF%83%CE%B9%CF%80%CF%8D%CE%BB%CF%89/#:~:text=%CE%9C%CE%B1%CE%B3%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%AF%CE%B1%20%CF%84%CE%BF%CF%85%20%CE%A3%CE%B9%CF%80%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%85,%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%8D%20%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82%20%CF%80%CF%81%CF%8C%CF%80%CE%BF%CE%B4%CE%B5%CF%82>

Έθιμα Δωδεκαημέρου

Τα Χριστουγεννιάτικα γλυκά τους ήταν φοινίκια, κουραμπιέδες, αετούδια με την σφραγίδα του δικέφαλου αετού, τρίγωνα γεμιστά,

ισλί, δίπλες, λουκουμάδες, μπακλαβάδες, σαραγλί. Την παραμονή το βράδυ μικροί και μεγάλοι σε ομάδες γύριζαν τα σπίτια των χριστιανών και έψελναν τα κάλαντα. Τα ξημερώματα των Χριστουγέννων πήγαιναν στην εκκλησία, μεταλάβαιναν και επέστρεφαν στο σπίτι με τα φαναράκια. Ανήμερα τα Χριστούγεννα ετοίμαζαν εορταστικό τραπέζι και το απόγευμα έκαναν επισκέψεις και βεγγέρες. Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς μικροί και μεγάλοι έψελναν τα κάλαντα με σαντούρι, κρατώντας φαναράκια. Η οικοδέσποινα έδινε μπαξίσι, κρατούσε και τον δίσκο με τα πρωτοχρονιάτικα γλυκίσματα και τα λικέρ για τους καλαντιστές. Οι Μαγνησαλίδες έκαναν Παραμονή Πρωτοχρονιάς στα σπίτια τους για να τους βρίσκει ο νέος χρόνος στο σπιτικό τους. Άναβαν μεγάλα μπακιρένια μαγκάλια, τα τραπέζια ήταν στολισμένα με τα βελούδινα ή μεταξωτά κεντητά τραπεζομάντηλα στολισμένα με ασημένια και κρυστάλλινα κηροπήγια και ακριβά σερβίτσια. Οι πιατέλες ήταν γεμάτες γλυκά και στη μέση η Βασιλόπιτα με το χρυσό φλουρί ή ασημένιο νόμισμα για τον τυχερό της χρονιάς, ξηρούς καρπούς, σύκα, χουρμάδες, δαμάσκηνα. Όταν ξημέρωνε άνοιγαν τις βρύσες για να τρέξει το νερό και να πάρει μαζί του τα κακά του παλιού χρόνου. Μετά πήγαιναν στην εκκλησία και επιστρέφοντας, καθώς έμπαινε στο σπίτι ο πατέρας - ο αρχηγός της οικογένειας - έσπαγε ένα ρόδι για να είναι πλούσια τα ελέη του Θεού στο σπιτικό του και έβαζε μια πέτρα στο πίσω μέρος της εξώθυρας, για να είναι στέρεο το σπίτι και η οικογένεια όπως η πέτρα. Το μεσημέρι καθόταν όλη η οικογένεια στο τραπέζι. Ο πατέρας σταύρωνε τρεις φορές τη βασιλόπιτα, την έκοβε και μοίραζε τα κομμάτια στα μέλη της οικογένειας. Το πρώτο κομμάτι κοβόταν για τον Χριστό, το δεύτερο για τον άγιο Βασίλειο, το τρίτο για το σπίτι. Έκοβε και για τα ζωντανά της οικογένειας. Μετά άνοιγαν τα δώρα που ήταν πάντα χρυσαφικά ή ακριβά δώρα και παιχνίδια για τα παιδιά. Την Πρωτοχρονιά απέφευγαν να κάνουν «ποδαρικό» σε ξένα σπίτια, απαγόρευαν στα παιδιά να κλαίνε και δεν έψηναν καφέ. Όλα όμως τα σπίτια ήταν ανοιχτά για επισκέψεις. Τα Άγια Θεοφάνια, όταν έριχναν τον Τίμιο Σταυρό στη δεξαμενή του Αγίου Αθανασίου. Την παραμονή, παιδιά και ψαλτάδες γύριζαν στα σπίτια και έψελναν στους νοικοκυραίους τα κάλαντα των Φώτων,

ενώ οι ιερείς έκαναν αγιασμό στα σπίτια. Τις άγιες ημέρες δεν ξεχνούσαν τους άπορους και πτωχούς συμπολίτες τους. Οι έμποροι και άλλοι πλούσιοι συσκεύαζαν προϊόντα και τα έστελναν ανώνυμα για να περάσουν και αυτοί καλά. Δεν ξεχνούσαν ούτε τους πενθούντες, που συγγενείς και γείτονες τους έστελναν από τα δικά τους γλυκά.

ΚΑΛΑΝΤΑ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

Αρχιμηνιά, κερά, κι αρχιχρονιά, κι αρχή, κι αρχή καλός μας χρόνος και κει που βγήκε, κερά μου, ο Χριστός, τριώ- τριώ χρονώ παιδάκι

όλο τον κόσμο γύρισε σαν το καλογεράκι.

Κι εκεί που περιπάτησε χρυσή μηλίτσα βγήκε και μες στα φύλλα της μηλιάς, δυο μήλα χρυσομήλα όποιος τα πάρει χρύσωσε ο ήλιος της ημέρας το φεγγαράκι της νυχτός που βγαίνει την εσπέρα.

Σ' αυτά τα σπίτια τα ψηλά, τα μαρμαροκτισμένα που 'ναι οι πέτρες μάλαμα, το χώμα 'ναι ασήμι και μες στη μέση του σπιτιού κοιμάτ' Άγιος Βασίλης, ποιός είναι άξιος κι αρκετός να πα τονε ξυπνήσει.

Εγώ 'μαι άξιος κι αρκετός να πα τονε ξυπνήσω.

Δω' μου τε μήλα δώδεκα, κυδώνια δεκαπέντε και μια φασκιά ανθόνερο να πα τονε ξυπνήσω.

Εύπνα αφέντη τσ' αφεντιάς και μη πολυκοιμάσαι γιατί ο ύπνος ο πολύς μαραίνει και χαλάσε.

Σ' αυτά τα σπίτια που 'ρθαμε τα ράφια 'ναι ξυλένια του χρόνου σα ξανάρθουμε να 'ναι μαλαματένια.

Για σφάζετε τον πετεινό, σφάζετε και την κότα δω' μας και μας τον κόπο μας να πάμε σ' άλλη πόρτα.

Και εις έτη πολλά.

Αποκριές

Τις εβδομάδες της Αποκριάς γίνονταν μεγάλες, πολλές βεγγέρες. Μασκαρεύονταν κουδουνάτοι και αρκουδιάρηδες. Έβγαينه η καμήλα,

οι αϊβαλάδες, το γαϊτανάκι. Έφτιαχναν σαραγλί, μπακλαβάδες, κανταΐφια και τυρόπιττα την Κυριακή της Τυρινής. Την Καθαρά Δευτέρα ξεχύνονταν στις εξοχές του Χορόσκιοϊ για το τραπέζι των σαρακοστιανών με τις λαγάνες που είχαν «μπόλικο σουσάμι», το πέταγμα του τσερκενιού με τις ουρές καμωμένες από σερμπαντίνες και για τα βρεχτοκούκια. Ήταν ξερά κουκιά, μουσκεμένα από το προηγούμενο βράδυ και αφού έτρωγαν μερικά τα υπόλοιπα τα πετούσαν ο ένας στον άλλον σαν χαρτοπόλεμο. Αρχίζει η αυστηρή νηστεία.

Πάσχα

Την Κυριακή των Βαΐων τα παιδιά, κρατώντας μπουκέτα από δάφνες και ροκάνες, γύριζαν στα σπίτια και έψαλαν τα κάλαντα. Το μεσημέρι έτρωγαν ψάρι κολιό. Τη Μεγάλη Πέμπτη πρωί-πρωί οι νοικοκυρές έβαφαν τα κόκκινα αυγά έχοντας αναμμένο καντήλι και θυμιάζοντας. Έψηναν και τα «λαζαράκια» - τσουρέκια σαν κοτσίδα μ' ένα κόκκινο αυγό. Το βράδυ στόλιζαν τον Επιτάφιο με λουλούδια ψάλλοντας τα τροπάρια της Μ. Παρασκευής. Αυτά τα λουλούδια τα μοίραζε ο ιερέας μετά την πρώτη Ανάσταση και τα χρησιμοποιούσαν σαν γιατροσόφια και να λιβανίζουν το σπίτι μαζί με το μοσχολίβανο όλο τον χρόνο. Τη Μεγάλη Παρασκευή, περιφέρον τον Επιτάφιο γύρω από το προαύλιο της εκκλησίας. Πήγαιναν στο νεκροταφείο και στόλιζαν με λουλούδια τα μνήματα. Το κίτρινο κερί που κρατούσαν στον Επιτάφιο το φυλούσαν στο σπίτι και το άναβαν σε έντονη κακοκαιρία, αστραπές, βροντές σεισμούς. Έτρωγαν μόνο φακές νερόβραστες που «ήταν τα δάκρυα της Παναΐας» και έριχναν μέσα ξύδι όπως «δώκανε ξύδι στο Χριστό» και μαρούλι με ξύδι. Ένας ντελάλης χτυπούσε τις πόρτες, κυρίως στις μακρινές συνοικίες ώστε να ξυπνήσουν για την Ανάσταση που γινόταν μετά την ανατολή του ήλιου για λόγους ασφαλείας. Το Μεγάλο Σάββατο, στην είσοδο του αγίου Αθανασίου στέκονταν Επίτροποι και έδιναν στον κόσμο το κερί του και τον ράντιζαν με ανθόνερο από το μεγάλο ασημένιο μυροδοχείο. Οι Επίτροποι συγκέντρωναν το τίμημα των κεριών για τη συντήρηση των σχολείων. Στους προκρίτους πρόσφεραν μεγάλες λαμπάδες που τις άφηναν στην εκκλησία μετά το πέρας της

Αναστάσιμης Θείας Λειτουργίας και έριχναν στον δίσκο χρυσά νομίσματα. Η Ανάσταση γινόταν στον αυλόγυρο επάνω σε εξέδρα. Το Πατριαρχείο είχε δώσει εντολή να μην πυροβολούν για λόγους ασφαλείας και να μην δίνουν αφορμή στους Τούρκους για επεισόδια, αλλά οι Μάγνητες είχαν πυροκρόταλα (βαρελότα που οι μικροί έλεγαν μπόμπες) και έριχναν πυροβολισμούς.

ΚΑΛΑΝΤΑ ΛΑΖΑΡΟΥ

Οι γειτονιές αντηχούσαν από τις φωνές των παιδιών που τραγουδούσαν τα λαζαρικά κάλαντα περιφέροντας το ομοίωμα του Λαζάρου σαβανωμένο και στολισμένο με κίτρινες και άσπρες αγριομαργαρίτες:

Ήρτ' ο Λάζαρος, ήρταν τα Βάγια, ήρτ' η Κυριακή που τρών'τα ψάρια.

-Πού 'σουν , Λάζαρε ,πούν' η φωνή σου , που σ'εγύρευε η μάνα κι αδερφή σου;

-Ήμουνε στη γη βαθιά χωμένος και με τση νεκρά, νεκρός κι αποθαμένος.

-Λάζαρέ μου, σαν τι είδες, εις τον Άδη που επήες;

-Είδα τρόμοι κι είδα φόβοι, είδα βάσανα και είδα πόνοι. Δώμουτε, καλέ, λίγο νεράκι,να ξεπλύνωτση καρδιάς μου το φαρμάκι.

ΓΑΜΟΣ

Για να πάνε τα κορίτσια τα ρούχα στο σπίτι του γαμπρού ή της νύφης έκαναν σειρά, έβαζαν ένα μαξιλάρι στο κεφάλι και επάνω του πανέρι με τα ρούχα. Κατά την διαδρομή τραγουδούσαν και οι γείτονες από τα παράθυρα και τις εξώθυρες έραιναν με λουλούδια τα προικιά φωνάζοντας «Καλορίζικα», «με το Καλό», «Η Ώρα η Καλή». Τα ρούχα του γαμπρού τα τύλιγαν μέσα στον μποξά (μεταξωτό ή υφαντό μεγάλο τετράγωνο ύφασμα χρυσοκεντημένο με πολύχρωμα κεντίδια). Άλλοτε, τα πανέρια με τα προικιά της νύφης τα έβαζαν σε αμάξια και με την συνοδεία οργάνων τα έστελναν στο σπίτι του γαμπρού και τα παραλάμβανε η πεθερά που τα ράντιζε με αρώματα, ρύζι και κουφέτα. Η νύφη βγαίνοντας από το πατρικό της σπίτι για να πάει

στην εκκλησία έπρεπε να φορεί «χαμαλιά» στολίδια αποτρεπτικού χαρακτήρα που θα την προφύλασσαν από την γλωσσοφαγιά, το κακό μάτι, τον φθόνο. Στη μέση της, η μητέρα της έδενε ένα σιδερένιο τρίγωνο χαϊμαλί με σταυρουδάκια καλυμμένο με ένα τριγωνικό μεταξωτό μαντήλι και κατάσαρκα κάτω από το λευκό νυφιάτικο ολοκέντητο πουκάμισό της ένα μικρό κομμάτι από δίχτυ ψαρά, που έπρεπε να έχει «περάσει 40 κύματα» για να μην την πιάνει το «φθονερό μάτι». Στο σπίτι του γαμπρού αδέρφια, φίλοι, κουμπάρος τον έντυναν τελετουργικά, τον ξύριζαν, ενώ αντηχούσε η γειτονιά από τα γαμπριάτικα τραγούδια. Στη μέση του, η μάνα του, του φορούσε ένα κομμάτι δίχτυ ψαρά, περασμένο από σαράντα κύματα, ένα μικρό κομμάτι ψωμιού, ένα σταυρουδάκι για να τον φυλάει από κάθε κακό και στην τσέπη μικρό ψαλιδάκι για τις «κακιές γλώσσες». Τα δώρα των καλεσμένων ήταν κοσμήματα και σπάνιες φορές οικιακά σκεύη επειδή αυτά τα είχε η νύφη ως προίκα από την οικογένειά της. Τα γαμήλια χρυσαφικά τα πρόσφεραν «στα στέφανα», την στιγμή που οι ιερείς έψελναν «Έν τη ερυθρά θαλάσση της απειρογάμου νύμφης...».

Γέννηση

Μετά τον τοκετό ερχόταν ο παπάς στο σπίτι και διάβαζε ευχή για τη μητέρα και το νεογέννητο, ενώ οι συμπέθεροι έκαναν τραπέζι και για γλυκό πρόσφεραν κατημέρια (τα έφτιαχναν τη δεύτερη ημέρα του γάμου και στην γέννηση των παιδιών). Γείτονες και φίλοι έστελναν κανάτια με «θίασο», ποτό σαν σουμάδα από εκχύλισμα αμυγδάλου και ζάχαρης για να διευκολύνεται στον θηλασμό η λεχώνα. Δώριζαν στο μωρό χρυσό νόμισμα, μια λίρα, ένα φλωρί μεγάλο Ρεσαντιέ ή ένα απλό φλωρί και το έβαζαν κάτω από το προσκεφάλι του. Το δώρο έπρεπε να είναι χρυσό για να έχει ζωή ευτυχισμένη και να γίνει πλούσιο. Την τρίτη ημέρα μετά την γέννηση, η γιαγιά ετοιμάζε το μωρό για την επίσκεψη των Μοιρών για μακροζωία, υγεία και πλούτη. Έβαζε στο προσκεφάλι του όλα τα χρυσά νομίσματα της οικογένειας, κορδέλες και πολύτιμα μεταξωτά 279 υφάσματα γύρω-γύρω και έλεγε: «Να δούνε οι Μοίρες, πως το παιδάκι μας είναι πλουσιόπαιδο και να το ευχηθούνε αναλόγως». Κάτω από το

μαξιλάρι της λεχώνας, αλλά και δίπλα στο νεογέννητο, έβαζαν μικρό τετραβάγγελο καλυμμένο με λεπτό μεταξωτό ύφασμα, αφού πρώτα το άφηναν στην εκκλησία να «λειτουργηθεί» και κομματάκι ψωμί, που συμβολίζει τη ζωή. Το τετραβάγγελο συνόδευε το μωρό στον ύπνο του σε όλη του την ζωή. Όταν πήγαιναν το νεογέννητο για επίσκεψη στα σπίτια συγγενών ή φίλων, αυτοί έβαζαν στον «κόρφο» του τυλιγμένα σε χαρτάκι βαμβάκι και ζάχαρη και του εύχονταν «να γίνεις γέρος με άσπρα μαλλιά και η ζωή σου να 'ναι γλυκιά σαν τη ζάχαρη». Νονός ήταν ο κουμπάρος του ζευγαριού για τα τρία πρώτα παιδιά τους και μετά κάποιος από το στενό συγγενικό περιβάλλον. Το «ασήμωνε» μόλις γεννιόταν με ένα χρυσό φλουρί κωνσταντινάτο, αγόραζε τα βαφτιστικά ρούχα, χρυσό σταυρό και το «κρεμασίδι». Ήταν ύφασμα που το έδεναν στις δύο άκρες του και όταν ο ιερέας έβγαζε το παιδί από την κολυμβήθρα το σκούπιζε και πριν το ντύσουν, περνούσε το «κρεμασίδι» στον λαιμό του νονού, ακουμπούσε το παιδί εκεί και έλεγε στον νονό ότι «παίρνει το παιδί στο λαιμό του». Ο νονός είχε υποχρέωση μέχρι δώδεκα χρονών να προσέχει πώς μεγαλώνει το παιδί.

Θάνατος

Έφερναν ιερέα στο σπίτι να μεταλάβουν τον ετοιμοθάνατο. Σκέπαζαν τους καθρέπτες με ύφασμα. Όταν «σήκωναν» τον νεκρό από το σπίτι έσπαζαν πίσω του ένα σταμνί ή ένα πιάτο (ένα σκεύος που χρησιμοποιούσε ο νεκρός) για να σπάσει το «κακό». Μετά σκούπιζαν όλο το σπίτι για «να φύγει» μαζί με τον νεκρό το «κακό» του θανάτου. Στο τραπέζι μετά την κηδεία έτρωγαν ψαρόσουπα και όχι κρέας. Κρέας δεν έτρωγαν για σαράντα μέρες. Οι άντρες συγγενείς άφηναν γένια και δεν ξυρίζονταν για 15 ημέρες και φορούσαν πένθος στο δεξί μανίκι του σακακιού, του υποκαμίσου ή στο παλτό τους στο μέσον του μπράτσου, ενώ οι γυναίκες κατάμαυρα και μαντήλι. https://kemipo-neaionia.gr/wp-content/uploads/2022/06/XERIZOMOS_1922_2022_KEMIPO.pdf

